

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistallenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Oikarainen, M. 2017. Ideakumppani – kehittyminen innovaattoreiden palvelutuotteeksi.

Teoksessa TAMK-konferenssi - TAMK Conference 2017. Learning and working together. Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulu, Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja, 189-196.

DOI / URL: <http://julkaisut.tamk.fi/PDF-tiedostot-web/Muut/TAMK-Conference2017.pdf>

24. IDEAKUMPPANI – KEHITTYMINEN INNOVAATTOREIDEN PALVELU- TUOTTEEKSI

Tiivistelmä

IDEAKUMPPANI -MALLI ON kehitetty innovaatioaihioiden kehittämispolun alkupäähän erityisesti keksinnöllisten ideoiden kaupallistettavuuden selvittämiseksi. Innovaatioaihion tai keksinnön omistajaa ohjataan etsimään ratkaisuja, hakemaan tietoa, verkottumaan ja käyttämään olemassa olevia tukipalveluita kehittämispolun aikana. Tavoitteena on, että hänelle syntyy selvä kuva oman ideansa tai keksintönsä kaupallistettavuudesta ennen yrityksen perustamista tai keksinnön lisensointia. Ideakumppani-mallin taustalla on TAMK:n TKI:n kehittämisspäällikkö Markku Oikaraisen noin kymmenen vuoden työ 275 innovaatioaihion ja keksinnön kanssa sekä yli 30 yrityksen perustamiseen liittyvissä kehitystehtävissä.

Tausta ja tavoitteet

Ammattikorkeakoulujen TULI- ja Tuoteväylä-toiminnan yhteydessä todettiin, että Suomesta puuttuu järjestetty ohjaustoiminta innovaatioaihioiden alkupään kehittämisessä. Maastamme löytyy runsaasti eri toimijoita siihen vaiheeseen, kun innovaatioaihion kehittämisessä on edetty kaupallistamisvaiheeseen tai sitä varten on perustettu yritys. Tämä oli havaittu TAMKissa jo vuosina 2003–2005 toimineen EMOTR-rahoitteisen ENVIGA-hankkeen toiminnan yhteydessä. Silloin projektissa mukana oli 38 lähinnä pirkanmaalaista mikro- ja pk-yritystä. Näistä osalla oli omia tuotteitaan kehitettävänä TAMKissa. Erityisesti mikro- ja pien-

y yrityksiltä puuttui idea-aihion sparrausapu, kehittämistyön ohjaus, mallinnuspalvelu, proton demonstrointi, suojausosaaminen, markkinoiden selvittämistaito ja kaupallistamisosaaminen.

ENVIGA-projekti päätyttyä asioiden selvittämistä jatkettiin TAMKissa omatoimisesti. TAMKissa aloitettiin sisäisen kehittämisspalvelun muodostaminen, jossa mukana oli eri koulutusalojen lehtoreita ja yliopettajia. Joitakin keskeneräiseksi jääneitä innovaatioaihioita kehitettiin yrityksen perustamisvalmiuteen asti. Ulkoisista syistä yrityksiä silloin ei kuitenkaan vielä perustettu näistä aihioista, mutta hyvää kokemusta saatiin kehittämispolulla tehtävistä toimenpiteistä.

Usean vuoden ajan Tekes oli rahoittanut tiedekorkeakoulujen tutkimuslähtöisten innovaatioaihioitten kaupallistamista TULI-rahoituksella. Vuonna 2007 haluttiin selvittää ammattikorkeakoulujen mahdollisuudet kaupallistaa henkilökunnan ja opiskelijoiden piiristä syntyneitä innovaatioaihioita. Lähtökohtana oli soveltavan tutkimuksen osaamisen kaupallistamistoimien yhteydessä ja se avasi ammattikorkeakouluille mahdollisuuden saada TULI-rahoitusta. TAMK sai Tekesiltä rahoitusta TULI-toiminnan pilotointiin yhdessä TTY:n, TaY:n ja PIRAMKin kanssa. Vajaan kahden vuoden projektissa TAMKissa prosessoitiin 20 idea-aihiota. TULI-toiminta laajennettiin vuonna 2008 koskemaan koko ammattikorkeakoulukenttää maassamme.

TULI-toiminnassa viimeisteltiin ja testattiin joillakin yritystoimiksiannoilla TAMKin innovaatiotoiminnan palvelumallia vuosina 2007–2011. Havaittuja puutteita korjattiin Keksintösäätiön rahoittamassa ammattikorkeakoulujen Tuoteväylä-toiminnassa vuosina 2011–2013. Kun Keksintösäätiön toiminta lakkasi Tuoteväylän ylläpitäjänä ja ammattikorkeakoulujen sama rahoitus Tuoteväylä-toimintaan päättyi, romahti uusien innovaatioaihioiden määrä myös TAMKissa.

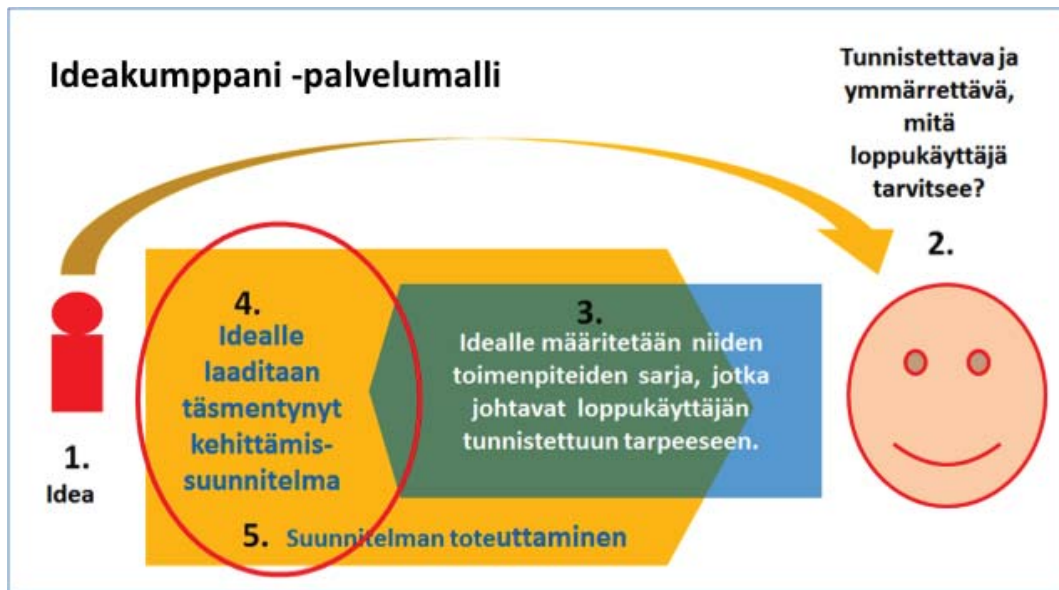
Vuonna palvelumallin viimeistely voitiin toteuttaa Innovaatioperustus -pilottihankkeessa vuosina 2015–2016. Viimeistelyvaiheeseen osallistui 40 ideanomistajaa. Tämän mahdollisti Keski-Suomen ELY-keskukselta saatu ESR-rahoitus. Hankkeessa olivat TAMK:n lisäksi mukana myös Tampereen yliopisto ja Tampereen teknillinen yliopisto. Hankkeessa tuoteistettiin 11 palvelumallia, jotka auttavat innovaatioaihioiden kehittämistoimintaa Pirkanmaan alueella.

TAMKissa TKI-toiminta on siirtynyt koulutuksen yhteyteen vuonna 2016. Tällä hetkellä erilaisten idea-aihioiden alkuvaiheen tutkimiseen ja testaamiseen on mahdollista saada opiskelijoita projektipintojen puitteissa. Opetushenkilökunnalle ja tukihenkilöstölle on varattu TKI-resursseja, jotta he voivat tarvittaessa olla opiskelijoiden tukena. TAMKissa innovaatioaihoita on kehitetty myös yrittäjyyteen ja liiketoimintaan painottuneella Y-Kampuksella. Tällöin kyseessä ovat olleet lähinnä liiketoimintainnovaatiot. TKI:n innovaatiopalvelu tekee edelleen yhteistyötä Y-Kampuksen kanssa yrittäjyyteen liittyvissä asioissa ja liiketoimintasuunnitelmien laatimisessa. Tampere3-valmistelun yhteydessä on keskusteltu myös näiden palveluiden yhdistämisestä.

Toteutuksen kuvaus

Ideakumppani-palvelun käyttö alkaa siitä, kun ideanomistaja ottaa yhteyttä ja sopii henkilökohtaisen tapaamisen asiantuntijan kanssa. Ideanomistajan kanssa tehdään alkukartoitus, jossa käydään aloituskeskustelu Kuvion 1. mukaan. Siinä tunnistetaan ideaan liittyvät olemassa olevat tai mahdolliset loppukäyttäjät ja määritetään kehittämisen päämäärä. Kun päämäärä on selvillä, voidaan laatia kehittämisspolku, joka johtaa asetetun tavoitteen saavuttamiseen. Tällä mallilla keskitytään aluksi kaikkein kriittisimpien asioiden tekemiseen ja selvittämiseen. Kehittämisspolulla

tehdään useita toimenpiteitä samanaikaisesti, jolloin kehittämiseen tarvittava aika lyhenee ja kaupallistamisen tavoite saavutetaan aikaisemmin.

Kuvio 1. Ideakumppanissa idean kehittäminen alkaa olemassa olevan tai mahdollisen loppukäyttäjän tarpeen tunnistamisesta. Idealle määritetään selkeä kaupallistamistavoite, jota kohti edetään varhaisen kehittämisvaiheen toimenpiteillä jo ennen yrityksen perustamista.

Innovaatioaihion omistajia opastetaan tekemään alustava kilpailija-analyysi oman ideansa suhteen. Siinä ideanomistaja selvittää omatoimisesti hakupalvelujen (esim. Google ®) avulla, löytyykö idealle vastaavuuksia. Kun niitä löytyy, tekee hän vertailun oman ideansa ja löydettyjen ideoiden suhteen. Hän laatii niistä analyysin, joka toimii jatkossa kilpailija-analyysin ja alustavan liiketoimintasuunnitelman sekä erilaisten selvitysten pohjana. Merkittävin tuki on kuitenkin muodostunut seurantatapaamisten yhteydessä olleista keskusteluista innovaatioaihion omistajan kanssa. Kannustaminen ja uusien mahdollisuuksien pohdinta on vienyt asioita eteenpäin kehittämispolulla.

Ideanomistajalle on voitu ohjata eri asiantuntijoiden osaamista silloin, kun se on koettu tarpeelliseksi. Palvelumallin vahvuutena on mahdollisuus käyttää TAMKin eri koulutusohjelmien opiskelijoita yhdessä innovaatioaihion omistajan kanssa. TAMKissa voidaan teettää erilaisia asiakaskyselyjä, markkinaselvityksiä esimerkiksi ProAkatemiassa olevien yritysten avulla. TAMKin koneosastolla on voitu toteuttaa demonstraatioita 3D-tulostuksella, jolloin esineellinen idea on voitu hahmottaa paremmin ja sen toimivuutta on voitu arvioida. Sähköosaston yhteydessä toimii TKI-opiskelijaosuuskunta Verstas, jonka avulla on toteutettu useita erilaisia sähköisiä laitteita ja demonstraatioita niin TAMKissa oleville ideoille kuin yritystenkin ideoille. Taiteen ja viestinnän yksikkö on tuottanut markkinointimateriaaleja ja demoja idean esittämistä varten. Yritykset voivat teettää myös palveluideoiden sparrausta mm. Nopean konseptoinnin työpajoissa.

Ideanomistajan luvalla innovaatioaihiosta on keskusteltu myös muissa kehittäjäryhmissä. Innovaatioaihion kehittämisprosessi on tuonut mukanaan sellaista prosessiosaamista ideanomistajalle, jota hän voi käyttää hyväkseen myöhemmin syntyvien idea-aihiotensa kehittämisessä. Tarvittaessa ideanomistajan kanssa pidetään kaupallistumisen jälkeen joitakin jälkiseurantatapaamisia. Erityisesti yrityksen perustamisen jälkeen se on koettu tarpeellisenä.

Tulokset

TAMKin TKI:ssa on seurattu tarkasti innovaatioaihioiden etenemistä kaupallistamispolulla. Vuodesta 2006 lähtien käsittelyssä on ollut 275 idea-aihiota, joista noin puolet on TAMKin opiskelijoiden, vajaa puolet henkilökunnan ja kymmenesosa TAMKin ulkopuolelta tulleita idea-aihiota. Tällä hetkellä näistä ideoista on kaupallistunut 30 joko uutena yrityksenä tai lisensioitumalla.

Perustetuista yrityksistä suurin osa on opiskelijalähtöisiä. Henkilökunnan ideat ovat kaupallistuneet pääosin lisensioitumalla. Yhdessä tapauksessa ulkopuolelta tulleen idean kaupallistumiseen ovat muutamat TAMKin opiskelijat lähteneet yrittäjinä mukaan.

Ideakumppani -mallin yhteiskunnallisena tavoitteena on parantaa innovaatioaihioiden laatua niin, että yhä useampi aihio siirtyy kaupallistamispolulla eteenpäin ja päättyy pääomasijoittajien rahoitettavaksi, uusiksi kehittyviksi yrityksiksi ja toisi varallisuutta ainakin Pirkanmaalle. Tässä työssä on päästy alkuun. Työllistäähän perustetut yritykset tällä hetkellä ainakin 40 henkilöä omistajat mukaan lukien. Ideakumppani -mallia on käytetty myös ELY-keskuksen Yritysten kehittämispalveluiden kautta tulevaisissa konsultoinneissa. Malli on toiminut siinä lähes sellaisenaan ja saavutetut tulokset asiakkaan ja palvelun rahoittajan mielestä ovat olleet hyviä. Kehittämispalveluiden jaksoittaisesta rahoituksesta johtuen koko Ideakumppani-mallia ei ole voitu viedä siinä sellaisenaan läpi.

TAMKissa toteutetuissa varhaisen vaiheen innovaatiopalveluissa on kiinnitetty huomiota TAMKissa olevaan henkilökunnan korkeaan ja monipuoliseen osaamiseen ja opiskelijoiden motivoituneeseen osallistumiseen innovaatioaihioiden kehittämisessä. Vastaavaa laaja-alaista eri koulutusaloihin liittyvää osaamiskeskittymää ei ole tarjolla muilla toimijoilla.

Tällä hetkellä innovaatioaihiolähtöisiä opinnäytetöitä on tehty erilaisiin ja eri toimialoilta tuleviin aihioihin yli 60 kappaletta. Erilaisia projektitöitä on tehty saman verran. Kehittämistoimissa on ollut mukana yli 200 opiskelijaa ja henkilökunnasta mukaan on ollut eri vaiheissa yli 100 opettajaa. Tämän lisäksi valtaosa TAMKin opiskelijoista tekee opinnäytetyönsä yrityksiltä saamiin toimeksiantoihin pohjautuen. Valtaosa niistä totuttaa jotakin yrityksessä olevaa innovointiprosessia.

Jatkotoimenpiteet

Ideakumppani -malli on osoittautunut toimivaksi ja sitouttavaksi. Kokemuksen perusteella sen mallia voidaan käyttää ideoiden kehittämisen lisäksi myös hankevalmistelussa.

Seuraava merkittävä askel muodostuu Ideakumppani-palvelumallin monistamisesta. Se edellyttää Ideakumppani-toimijoiden kouluttamista eri oppilaitoksiin ja muihin ideoiden kehittämispalveluita tarjoaviin yrityksiin. Kouluttaminen tapahtuisi pienryhmin todellisten idea-aihioiden kanssa asiakkaan suostumuksella. Pienryhmiä voisi olla useita samanaikaisesti. Kouluttaminen tapahtuisi noin 1,5 vuoden aikana, jolloin koulutettava voisi vetää muutamia Ideakumppani-caseja itsenäisesti kouluttajan seuratesa. Koulutuksessa voisi olla mukana myös hankevalmistelutoimijoita. Käytännössä oppilaitokset ovat tällä hetkellä reaalin koulutuskohde, koska silloin voidaan tehdä yhteistyötä opiskelijoiden ja opetushenkilöstön kanssa.

Ideakumppani-palvelumallia voidaan myydä sellaisenaan yrityksille. Palvelu on tarkoitettu opiskelijoille, korkeakoulun henkilökunnalle ja ulkopuolisille keksijöille sekä yrityksille.

Se on maksullista korkeakoulun ulkopuolelta tuleville toimeksiantajille. Palvelu voidaan rahoittaa esimerkiksi Tekesin Innovaatiosetelillä.

Lisätietoja:

Kehittämispäällikkö Markku Oikarainen, 040 8267 615,
markku.oikarainen@tamk.fi

Lähteet

HELIN, J. 2012. Tuli-ohjelman loppuraportti, (Final report of Tekes Research Commercialization program in Finland during years 2008 to 2012, Tekes report 8/2012, in Finnish)

LAINEN, K., RAISKINMÄKI, P., OIKARAINEN, M., LEHTONEN, J. & KAINU A.-P. 2013. Research commercialisation in Finnish Universities of Applied Sciences. Proceedings of the 2013 University-Industry Interaction Conference. 27th to 29th May, 2013, Amsterdam, the Netherlands.

OIKARAINEN, M. 2012. TAMK:n TULI-loppuseminaari. Proceedings of TULI seminar 19.4.2012. Tampere University of Applied Sciences, Tampere.

OIKARAINEN, M. 2012. TULI -loppuseminaari. Proceedings of TULI seminar 13.11.2012. Tekes, Helsinki.

OIKARAINEN, M. 2013. Project Plan for Commercialisation. Internal report dated 16.1.2013.

OIKARAINEN, M. 2005. Enviga – Piha- ja ympäristörakentaminen -hanke 1.3.2002–16.9.2005, Loppuraportti, TAMK-